

MONITOR

zpravodajský čtrnáctideník

ROČNÍK II., ČÍSLO 2

27. LEDEN 2005

(za dobrovolné příspěvky)

Co je člověk a jak vznešená je naše přirozenost i čeho všeho je lidská bytost schopna, ukázal Pavel nejlépe ze všech lidí. Každým dnem vystupoval výš a výše, každým dnem stále více planul horlivostí a k nebezpečím, která vyvstávala, se stavěl vždy s novou odvahou. Jasně to vyjádřil slovy: *Nedbám na to, co je za mnou, ale ženu se k tomu, co je přede mnou.* Dokonce, když mu hrozila smrt, vyzýval ostatní, aby se spolu s ním radovali: *Radujte se a dělte se o radost se mnou.* A znovu se raduje, když je vystaven

nebezpečí, bezpráví a potupám, takže píše Korinťanům: *S radostí přijímám slabosti, příkoří a pronásledování.* A nazývá dokonce všechny tyto věci zbraněmi spravedlnosti a ujišťuje, že z nich má ten největší užitek.

A když se octl uprostřed nepřátelských nástrah, jásal nad jejich náporem a zaznamenal další vítězství. Ze všech stran byl bit, dostávalo se mu ústrků a zlořečili mu, a on málem pořádal triumfální průvody a slavil hojná vítězství, honosil se jimi a děkoval Bohu: *Díky Bohu, který skrze nás*

neustále vítězí. A tak se pídil po hanbě a křivdách, které musel snášet pro svou horlivost v hlásání evangelia, mnohem víc než my po radosti z poct a toužil po smrti víc než my po životě, po nedostatku víc než my po hojnosti. A vyhledával práci usilovnější než ostatní odpočinek po ní. Jediné věci se děsil a bál: aby neurazil Boha, jinak ničeho. Takže jediným předmětem jeho touhy bylo, aby se vždycky a všude líbil Bohu.

Z homilií svatého Jana Zlatoústého, biskupa, o svatém Pavlovi

Odvaha říci věci nahlas a za sebe

Politická kritika minulosti: instantní náhražka lítosti nad vlastními hříchy

Řezenský biskup a další diecézní představitelé se ostře postavili proti „odvážně provokativnímu“ nápadu propagovat kulturnost města sochou ukřižované žaby s korbelem piva. Nepochybně prokázali (a budou muset ještě prokázat) více odvahy než autoři uvedeného nápadu; dali najevo, že Církev není fackovacím panákem.

Lze předpokládat, že ohlas po Evropě bude spíše vlažný. Evropané si v posledních letech jaksi zvykli na jasné proticírkevní výpady nejen nereagovat, ale přímo je omlouvat; a nemálo jich si takový postoj počítá přímo za ctnost. Svědčí přece o skromnosti a pokoře... Opravdu? Nezakrývá tu politická kritika minulosti spíše nedostatek osobního pokání?

Zpovědní praxe je oslabena. Mnozí z nás si svůj duchovní a mravní život „zpsychologizovali“ do té míry, že si už ani netroufnou označit nějaký svůj čin za hřích. V západní Evropě se na řadě míst zavedla praxe, kdy je svátost pokání nahrazena hromadnou absolucí. Chyby tak už neděláme ani tak my – jednotlivci, jako spíše my – skupina, nejlépe my – Církev. Když se k tomu přičte chabá znalost historie, vzniká natolik nepřehledná situace, že – například – každá druhá debata o nebez-

Výjev z bitvy u Lipan (podle V. Černého)

pečí islámského terorismu vyústí do kritiky katolické církve a evropské historie.

Je pravda, že v jubilejním roce se i papež nejdříve zmínil o tom, že historie Církve má i své stíny, a nebál se je pojmenovat. To ale nelze vidět bez souvislosti s jeho vyzdvihováním dalších a dalších světců, kteří reprezentují to nejlepší v dějinách

Církve i křesťanské civilizace.

Asi nejnebezpečnějším důsledkem nevěčné kritiky minulosti je představa, že naše doba je z „hříchů Církve“ jaksí vyňata, že představuje konečný, ideální stav, který je díky své kritice minulosti už zcela bezchybný. A to nesvědčí o pokoře, ale spíše o pyšnosti...

Michaela Freiová

ZPRÁVY

Další obvinění Pia XII.

28. prosince 2004 přinesl italský deník *Il Corriere della Sera* článek Alberta Melloniho, kde se mluví o údajném nálezu dokumentu z 20. října 1946, podle něhož židovské děti, zachráněné katolickými rodinami nebo institucemi nemají — pokud byly pokřtěny — být vráceny rodičům nebo židovským institucím. Mělo jít o tajný pokyn Pia XII. nunciovi Roncallimu, pozdějšímu Janu XXIII. Tvrzení převzaly *New York Times* z 9. ledna 2005. Mezitím v *Corriere* 4. ledna napsal kontroverzní autor Daniel Goldhagen, že by měla být ustavena mezinárodní komise k vyšetřování katolické církve.

Někteří historici upozornili, že články neuvádí, z kterého archivu údajný dokument pochází; jde o strojopis, který není nikým podepsán. Arcibiskup Loris Capovilla, který byl tehdy nunciovým tajemníkem, sdělil, že postoj nuncia i Církve ve Francii byl jednoznačný: zachránit děti, svěřit je katolickým rodinám, které se o ně budou starat jako o vlastní, a vrátit je rodičům, pokud se objeví.

„Ty děti byly zachráněny před jistou smrtí,“ řekl arcibiskup Capovilla. „Po válce se přirozeně postupovalo případ od případu. Církev prostě radila k opatrnosti.“ Arcibiskup nezná případ, kdy by židovskému dítěti bylo bráněno v návratu k přirozené rodině.

Rovněž v *Avvenire* ze 4. ledna napsal historik P. Giovanni Sale z *Gregoriamy*, že „popisovat Pacelliho jako antisemitu, stavět ho do protikladu k Roncallimu a požadovat komisi ... je provokace, která falšuje historickou pravdu“. Podobně se vyjádřil historik Giorgio Rumi z milánské univerzity.

Římský historik Andrea Riccardi napsal do *Avvenire* 4. ledna, že jde o projevy anti-pacellijské posedlosti, která zatemňuje dějiny a kriminalizuje papeže, aby zpochybnula skutečnou odpovědnost za vyhlazování Židů.

I někteří židovští historici — Anna Foa, Michael Tagliazzo — vytkli Melloniho článku chyby. Tagliazzo potvrdil, že děti přijaté římskými rodinami byly „navráceny rodičům, jakmile to bylo možné“.

Agentura Zenit blíže prozkoumala dokument, o němž hovoří články v italském *Corriere* a v *New York Times*. Ukazuje se, že nejde o dokument Svatého officia, že datum neodpovídá a obsah je poněkud odlišný. Jde o informaci, diktovanou nunciem Roncallim (pozdějším

Janem XXIII.), jež informuje francouzský klérus o instrukcích, které nuncius obdržel od tajemníka kongregace pro mimořádné církevní záležitosti Domenica Tardiniho.

Autoři článků v *Corriere* a *New York Times* nesdělují, z kterého archivu dokument pochází. Novinář Andrea Tomielli z milánského *Il Giornale* zjistil, že originál je z Národního archivního centra francouzské katolické církve, z archivu sekretariátu francouzského episkopátu, a má značku „7 CE 131“. Agentura Zenit ověřila, že text nese pečeť apoštolské nunciatury ve Francii, tedy nikoli Svatého officia. Skutečné datum je 23. října 1946. Také obsah se liší od citací v *Corriere* a *New York Times*.

V zásadě stanoví, že děti mají být vráceny původním židovským rodinám. Pokud jde o „židovské instituce“, jež tehdy působily po Evropě a dopravovaly děti do Palestiny, požaduje dokument, aby byl každý případ posuzován individuálně.

Historie dokumentu začala v březnu 1946, kdy hlavní jeruzalémský rabín Isaac Herzog napsal Piu XII. Mj. se v něm píše: „Židovský národ si připomíná s hlubokou vděčností pomoc, poskytnutou Svatým stolicí lidem, kteří trpěli nacistickou perzekucí.“ To se zvláště týká „tisíců dětí ukrývaných v katolických institucích“. Tyto děti, žádá rabín Herzog, by měly být vráceny židovskému národu. Herzog zdůrazňuje, že Pius XII. se snažil bránit antisemitismu a končí slovy: „Bůh dej, aby dějiny připomínaly, že když bylo vše pro náš národ temné, Vaše Svatost pro něj byla světlem naděje.“

Svaté officium na žádost papeže připravilo návrh řešení. V srpnu 1946 francouzští biskupové, zejména světitel biskup z Cambrai Emile Guerry a kardinál Pierre Gerlier z Lyonu, žádali nuncia o směrnice, jak postupovat u dětí zachráněných před nacisty. Roncalli sebral podklady a poslal státnímu sekretariátu žádost o instrukce. Odpověď napsal Mons. Tardini. Její obsah se liší od toho, co zveřejnil tisk. Ve většině případů byly zachráněné děti předány původním rodinám.

Během války Svatý stolec doporučoval kněžím a řeholníkům tyto děti nekrýt. Křest vyžaduje souhlas křtěnce nebo jeho rodičů. To vyplývá z vatikánských dokumentů, v nichž lze hledat na adrese <http://www.vaticanfiles.net>.

Zenit, *New York Times*

Vatikánské archivy jsou málo využívány

V souvislosti s posledními zprávami o postoji papeže Pia XII. k navrácení židovských dětí vyjádřil prefekt tajných vatikánských archivů Mons. Sergio Pagano politování, že badatelé málo využívají archivy, které jsou zpřístupněny už od 2. světové války.

Ti, kdo se v tisku domáhají otevření dalších archivů, po zpřístupnění nepřicházejí, řekl Mons. Pagano listu *Avvenire*. „Od května, kdy byly otevřeny fondy Vatikánského informačního byra pro válečné zajatce, přišlo na konzultaci z celé Evropy jen deset badatelů,“ uvedl. Také archivy mnichovské a berlínské nunciatury, přístupné až k datu 1939, jsou využívány jen málo.

„Tajné“ archivy se jmenují tajné proto, že to jsou papežovy soukromé archivy; o otevření jednotlivých částí rozhodují papežové osobně.

Jan Pavel II. zpřístupnil archivy pontifikátu Lva XIII., Pia X., Benedikta XV. a Pia XI. Všechny materiály až do roku 1939 budou přístupné od začátku roku 2006. Pak přijdou na řadu materiály pontifikátu Pia XII. až do roku 1958.

Zpřístupnění současnějších materiálů by narazilo na legislativu států, které obvykle stanoví pro otevření archivů lhůtu minimálně 50 let, u „rezervovaných“ materiálů 100 let.

Od roku 1881, kdy Lev XIII. nechal archivy zpřístupnit, se jejich objem zpatnáctinásobil — z 5 km regálů na 18 km. Dokumenty je třeba konzervovat, inventarizovat, každý dokument očíslovat a porovnat.

APIC

Básnická soutěž amerických dominikánů

Pod heslem „Kázat poezii“ vypsalí američtí dominikáni básnickou soutěž, otevřenou všem členům řádu. Má za účel podpořit poezii jako formu řádové misie.

Básně musejí být zaměřeny na pilíře dominikánského života (modlitba, studium, společenství a apoštolská činnost) a podávat pohledy na současnost, jež odpovídají dominikánskému zaměření.

USA Dominican Life Today

ZPRÁVY

Odpustky k roku Eucharistie

V probíhajícím Roce Eucharistie je možné získat plnomocné odpustky. Apoštolská penitencierie zveřejnila dekret, který stanovuje jejich podmínky. Připomíná se, že mezi ně patří svátost pokání, svaté přijímání a modlitba na úmysl Svatého otce.

Plnomocné odpustky mohou získat věřící, kteří se zúčastní pobožnosti ke cti Nejsvětější Svátosti a také duchovenstvo a řeholníci, kteří se modlí nešpory a kompletář před eucharistickým Kristem přítomným ve svatostánku. Možnost získat plnomocné odpustky je rozšířena také na nemocné osoby, které nemohou navštívit kostel nebo kapli. Podmínkou v těchto případech je duchovní touha uctít Nejsvětější Svátost, modlitba „Otče náš“, vyznání víry a vzývání eucharistického Ježíše.

Arcibiskup Bruno Forte, člen Mezinárodní teologické komise, připomněl, že odpustky přináší částečné nebo úplné odpuštění časných trestů za hříchy, které už byly prominuty ve zpovědi. Podmínkou pro získání odpustků je svatá zpověď, svaté přijímání a modlitba na úmysl papeže; odpustky se však nezískávají „mechanicky“, řekl arcibiskup Forte. „Je to spíše pomoc našemu svědomí, jež se kaje ze hříchu a je otevřené Božím milosrdenství.“

Vatikánský rozhlas, Zenit

Beatifikace E. Mouniera?

Na kongresu věnovaném životu a dílu Emmanuela Mouniera, konaném na salesiánské universitě v Římě, podepsalo jeho 550 účastníků žádost o zahájení beatifikačního procesu tohoto francouzského filosofa (1905–1950). Uznání Mounierových heroických ctností by bylo „zvláště cenným podnětem laické svatosti ve světle poselství o Božím vtělení a zmrtvýchvstání“, říká se v něm. Mounierova filosofie se označuje jako „personalismus“. Účast v „bitvě ideí“ byla podle něho věcí křesťanského svědomí. V roce 1932 založil prestižní revue *Esprit*, která byla vichystickým režimem zakázána a on sám uvězněn; po válce se mu podařilo revui obnovit.

Předseda Papežské rady pro kulturu kardinál Paul Poupard řekl, že Mounier byl hluboce zakotvený v Církvi. „Ve společnosti, která se hroutí, je naléhavě nutné najít duchovní jako protiklad spiritualismu, tradici jako protiklad tradicionalismu, víru jako protiklad fideismu, morálku jako protiklad moralismu — neboli skutečný řád jako protiklad silám působícím proti řádu (*disordine stabilito*).“

Zenit

Dvojitý pohled na sebevražedný terorismus

Ústav výzkumu médií Středního východu (MEMRI) uveřejnil překlad proslovu iránského politického vůdce Alí Chámenejho, který pronesl na 8. kongresu o studentech — mučednících. Chámenej v něm nabádá studenty, aby se stali „mučedníky“ v odporu proti nepřítelům, zvláště proti Spojeným státům. Řekl, že nepřátelé Iránu se snaží zmenšit kulturu džihádu v očích mládeže.

Vysvětlil, že mučednictví, *šahada*, znamená složení největší hmotné hodnoty pro ideál. „Je to jedna z nejkrásnějších lidských hodnot, ... nejvyšší lidská hodnota,“ řekl Chámenej. Nabádal studenty, aby kulturu džihádu pěstovali jako „zdroj národní síly a charakteristiku čisté bohopocty“.

Katolický religionista Massimo Introvigne, zakladatel *Centra pro studium nových náboženství*, a Lawrence Iannaccone vydávají v těchto dnech knihu *Trh mučedníků: Průmysl sebevražedného terorismu (Il Mercato dei Martiri. L'Industria del Terrorismo Suicida)*, nakladatelství Lindau. V knize zdůrazňují, že z křesťanského pohledu není sebevražedný terorista mučedníkem. Církevní otcové říkali: *Martyres non faciūt poena sed causa* — mučedníky nečiní smrt, ale důvod, proč umírají. Podle učení Církve je terorismus jako prostředek vždycky nedovolený: jeho cílem je zlo, a ti, kdo mu slouží, nejsou mučedníci.

Autoři také odmítají tvrzení, že příčinou terorismu je chudoba a zoufalství: mnozí teroristé jsou zámožní; navíc je pojem „kulturní zoufalství“ příliš vágní. Zpochybňují i teorii o brainwashingu, která se nehodí například pro atentátníky z 11. září.

Všechny tyto teorie pokládají za výsledek protináboženských předsudků a redukcionismu, podle něhož fenomény s náboženskou tvářností musejí mít náboženské příčiny. Přitom existují chudé, výrazně muslimské země (Senegal, Mali), kde se terorismus nevyskytuje, a naopak existuje terorismus v poměrně sekulárním Tunisku a v bohaté Saúdské Arábii.

Introvigne a Iannaccone tvrdí, že určitá prostředí sice produkují radikální interpretaci islámu, ale teroristy vytváří teprve poptávka: pokud by se podařilo vykořenit organizace, jež teroristy formují, cvičí a produkují „objednávku“, fenomén sebevražedného terorismu by zanikl. Vedle vojenského zásahu je především nutné zastavit těmto organizacím přívod peněz, jež jim proudí z některých „humanitárních“ organizací. Nesmí se také opakovat, aby teroristické akce měly politický efekt, jako tomu bylo ve Španělsku.

Autoři uzavírají, že sebevražedný terorismus je politický, nikoli náboženský problém.

Zenit

Odchody z církví

V Dolním Rakousku stoupl v posledním roce počet odchodů z Církve. I když je pro mnohé podnětem skandál v semináři v Sankt Pölten, nelze jím vysvětlit vše, například to, že v téže oblasti stouply o 30 % i odchody z evangelické církve (v jiných částech Rakouska odchody z protestantských komunit mírně poklesly).

Komentář listu *Der Standard* upozorňuje, že k hlubším příčinám patří ztráta víry v základní pravdy křesťanství: spása — zavržení, nebe — peklo, Boží soud, hříchy... Připomíná také pojetí katolické víry, jaké ztělesňoval zesnulý kardinál Franz König: jeho pochopení pro sou-

časný vývoj pochopili mnozí jako nekritický souhlas se všemi dobovými trendy a libovůli v chápání víry.

Především ale — podle autora komentáře — vyvanul duch vlídné, neškodné samozřejmosti náboženství a do popředí vystoupila skutečnost, že víra klade nároky. Sanktpöltenský skandál pak znamenal poslední kapku pro lidi, kteří už předtím ztratili víru.

Vedení Církve ztratilo schopnost předsávat radostnou zvěst. „Děbla se bojíme tak málo právě proto, že nedoufáme ve spásu skrze Ježíše Krista,“ uzavírá komentář listu *Der Standard*.

Kathnet

Pouť do Compostelly je stále klíčem k Evropě

V poselství k závěru Compostelského roku, během něhož navštívilo Compostellu dvanáct milionů poutníků, papež prohlásil, že „Španělsko i celá Evropa se musí probudit k vědomí

své identity“.

Compostella je „duchovní dědictví, jež je stále základem budoucnosti Evropské unie“.

Zenit

KOMENTÁŘE

Svatý stolec a současné výzvy náboženské svobody

Projev na konferenci „Náboženská svoboda — úhelný kámen lidské důstojnosti“

Jsem vděčen Jeho Excelenci panu Jimu Nicholsonovi, velvyslanci USA u Svatého stolce, za pozvání, abych promluvil na této konferenci, jež uzavírá řadu slavnostních akcí k 20. výročí navázání diplomatických styků mezi USA a Svatým stolicí. Chtěl bych ocenit celou tuto iniciativu zejména proto, že má potvrdit a dále upevnit vynikající vztahy mezi jeho velkou zemí a Stolicí svatého Petra...

Rád bych připomněl některé základní problémy, s nimiž se musí vypořádávat mezinárodní společenství při obraně náboženské svobody a jejího obsahu, jak byl načrtnut v reflexi o tomto mezinárodním společenství.

Ačkoli se zdá, že společnost mnoha zemí žije v náboženském indiferentismu a mladší generace vyrůstají vlastně v neznalosti duchovního dědictví národa, k němuž patří, jev náboženství nepřestává občanů zajímat a přitahovat.

Konkrétní, zdravá dimenze dialogu

Proto Svatý stolec stále trvá na tom, aby byla uznávána — při plném respektu k autonomii a sekulární povaze státu (papež Pius XII. zavedl termín *sana laicità* /zdravá laickost/) — též veřejná dimenze náboženské svobody. Svatý stolec uplatňoval tento argument při mnoha příležitostech, nejen v diskusi o křesťanských kořenech Evropy, ale také v několika nedávných případech zákonodárství států. Sám Svatý otec se o tom vyslovil 12. ledna loňského roku při přijetí diplomatického sboru akreditovaného u Svatého stolce. Připomněl, že „zdravý dialog mezi státem a církvemi — nikoli soupeři, nýbrž partnery — může povzbuzovat integrální rozvoj osobnosti a harmonii ve společnosti“.

Svoboda a demokracie potřebuje náboženství

Takový dialog je kromě jiných důvodů nutný v zájmu uznávání autentického pluralismu a budování opravdové demokracie na národní i mezinárodní úrovni. Což už Alexis de Tocqueville nezdůrazňoval skutečnost, že despotismus nepotřebuje náboženství, svoboda a demokracie však ano? (srov. *Demokracie v Americe* I, 9) V dnešní multietnické a multikulturní společnosti jsou náboženství důležitým faktorem jednoty mezi jejími členy a náboženství křesťanské se svým univerzalistickým výhledem zve všechny k otevřenosti

Kresba: Edita Krásová

a k harmonické spolupráci. Je-li sekulární povaha států výrazem pravé svobody, jak tomu také být musí, pak je příznivá dialogu, a tedy také transparentní a pravidelné spolupráci mezi občanskou společností a náboženskými skupinami ve službě obecnému dobru; takto pojmáná sekulární povaha přispívá k vytváření mezinárodního společenství, založeného na participaci, a nikoli na vzájemném vylučování, na respektu, a nikoli na pohrdání.

Během práce na návrhu Evropské ústavní smlouvy připomnělo memorandum Svatého stolce mimo jiné důležitost „institucionální dimenze“ náboženské svobody, jejímž důsledkem je právo každého náboženského vyznání organizovat se svobodně, v souladu se svými vlastními pravidly. Tento aspekt se promítl do čl. 52 Evropské ústavní smlouvy.

Dovolu, abych upozornil na nepatřičnost obav, že tato dimenze zbavuje náboženská společenství povinnosti respektovat jisté obecné normy zákona, a tím přeje případným fundamentalistickým nebo extremistickým uskupením, nebo dokonce skryté spolupráci s teroristickými sítěmi. Jak státní, tak mezinárodní zákonodárství obsahuje klauzule, jež zabezpečují a chrání lidská a základní práva, například respekt k veřejnému pořádku a národní bezpečnosti. Dodržování těchto klauzulí je závazné. Jejich existence zaručuje, že žádné statuty, činnosti nebo organizace, které by se

stavěly proti základním principům jednotlivých států nebo mezinárodního práva, nemohou být v příslušném státě nebo mezinárodně uznávány.

Přijmeme-li, že náboženská svoboda je právem, jež je založeno v samé přirozenosti lidské osoby, a je tedy přednější než její výslovné uznání státními orgány, pak není možné chápat registraci určité náboženské skupiny jako nutnou předběžnou podmínku, aby se její členové mohli náboženské svobodě těšit. Pokud je účinné uplatňování práva na plnou náboženskou svobodu podmiňováno registrací, pak státní orgány nemohou registraci odepřít těm společnostem, které zmíněné základní předpoklady vyplývající ze zákonů státu a mezinárodních standardů splňují.

Na multilaterální úrovni zdůraznil Svatý stolec při mnoha příležitostech, že náboženská svoboda s sebou nese v občanské sféře též subjektivní právo vlastní náboženství změnit. Toto specifické právo je předmětem zvláštní pozornosti v bilaterálních vztazích se zeměmi, kde je v ústavě zakotveno státní náboženství.

Žít v souladu s vlastním náboženským přesvědčením neznamená být intolerantní!

Jak už jsem se zmínil, Všeobecná deklarace lidských práv stanoví, že náboženská svoboda „zahnuje právo každého změnit své náboženství nebo víru“; obdobná tvr-

KOMENTÁŘE

zení obsahují i jiné mezinárodní dokumenty. V této souvislosti bych rád připomněl 22. obecný komentář Mezinárodního výboru pro lidská práva k 18. článku Úmluvy o občanských a sociálních právech. Tam se praví: „Svoboda mít nebo přijmout náboženství nebo víru nutně zahrnuje svobodu zvolit si náboženství nebo víru, nebo je také zaměnit za jiné, než které osoba dosud zastávala, nebo dokonce přijmout atheistické pojetí“. Vybral jsem si tento komentář, protože autenticky interpretuje 18. článek a je pro všechny signatářské státy Úmluvy závazný.

V mezinárodním kontextu poznamenaném vzestupem náboženského fundamentalismu je více než kdy jindy naléhavě potřebné připomínat mezinárodní zákaz donucování, trestních sankcí nebo hrozby užití fyzického násilí při vynucování příslušnosti k některému náboženskému přesvědčení nebo náboženské komunitě. V tomto ohledu má několik států závažné nedostatky. Také nestačí, aby stát příslušné právo zakotvil ve své ústavě a v zákonech, jež ústavní normy aplikují; je nezbytné, aby byl výkon této svobody také účinně chráněn na úrovni žitých společenských vztahů.

Nyní se péče mezinárodní komunity a některých jejích organizací o naši problematiku snaží zahrnout náboženskou svobodu „pod deštník“ náboženské tolerance. Mám nyní zejména na mysli OBSE a pozornost, kterou tato organizace již nějakou dobu věnuje tomuto problému v rámci jeho tzv. humánní dimenze.

V této souvislosti Svatý stolec mnohokrát připomněl a připomíná ještě další mezinárodní dokument, za jehož obsah se také sám zasazuje. Mluvím tu o Deklaraci UNESCO o toleranci z roku 1995. Tento dokument upřesňuje, že tolerance neznamená „zříkat se vlastních principů nebo je oslabovat“, nýbrž je to „svoboda být věrný vlastnímu přesvědčení a akceptovat, že druzí mohou činit totéž“. Ti, kdo žijí v souladu s vlastním náboženským přesvědčením, nemohou být jen proto považováni za intolerantní. Intolerantními se stávají, jestliže, místo aby svá přesvědčení (pouze) nabízeli a případně s respektem vyslovovali kritiku názorů odlišných od svých vlastních, zamýšlejí svá přesvědčení vnucovat jiným a vykonávají na jejich svědomí otevřený nebo skrytý nátlak.

Na druhé straně nemusejí být v rozporu s tolerancí právní předpisy diferencované podle konfesí, pokud je zaručena identita a svoboda každé z nich. Dokonce ani uznání určitého náboženství za státní neporušuje samo o sobě lidská práva. Takové

uspořádání nesmí přirozeně překážet účinnému a plnému výkonu ani jednoho z občanských a politických práv náboženských menšin. K tomu je užitečné ještě jednou připomenout již citovaný 22. obecný komentář Výboru pro lidská práva, který zdůraznil, že podle zásady nediskriminace kvůli víře nebo přesvědčení nesmějí státní orgány omezovat přístup ke službám a vládním úřadům pouze pro věřící státního náboženství nebo pro příslušníky náboženské většiny.

Závěr: *in statu viae*

Rád bych nakonec vyslovil otázku: existuje stát, v němž církev může říci, že uskuťčuje náboženskou svobodu tak plně, že se ona sama i podle měřítek svobody, jež je specificky její — *libertas Ecclesiae* — cítí dokonale spokojena? Má-li být odpověď exaktní nebo přesná, musí být záporná.

I ve státech, kde se náboženská svoboda bere velmi vážně a kde Církev může říci, že se cítí v rozumné míře spokojena, je vždy ještě něco, co zcela adekvátně neodpovídá jejím potřebám. V jedné zemi není například uznávána specifická povaha některé z jejích základních institucí (jako je hierarchická struktura). V jiné není náležet-

tě uznáváno kanonické manželství; školský systém v další dostatečně nerespektuje právo rodičů a tím méně církve; v ještě jiné zemi nebere hospodářský systém na zřetel ve vlastním smyslu sociální cíle církevních institucí.

V těchto zemích, navzdory tomu či onomu dílčímu omezení, může Církev přesto říci, že se těší téměř vždy dostatečné svobodě, stejně jako jiné konfese. A ona také ví, jak taková omezení přijímat. Vždyť je si plně vědoma své „poutnické“ povahy — je totiž *in statu viae*, je společníci každého a sympatizuje s každým, kdo jako *homo viator* hledá, vědomě nebo nevědomě, Boží tvář.

Nicméně *libertas Ecclesiae*, její vnitřní svoboda, je v každém případě mocnější než všechna omezení, jimž může být vystavena. Tato její svoboda je totiž odvozena z Kristova mandátu a má hluboký a široký dech Ducha. Je to svoboda lásky, která v ní přebývá — odedávna a vždy nově — k lidské osobě, jež je živým Božím obrazem.

Arcibiskup Giovanni Lajolo,
sekretář Svatého stolce pro vztahy se státy,
Gregoriánská univerzita, 3. prosince 2004
Zdroj: Zenit (mezititulky redakce)

NÁZORY ČTENÁŘŮ

Děkujeme za Vaše ohlasy. Těšíme se na Vaše podněty, které můžete zasílat e-mailem na adresu redakce@claritatis.cz nebo na poštovní adresu redakce uvedenou v tiráži. Čtenářské dopisy jsou redakčně kráceny a nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce.

Ad „Potřebujeme katolicky orientovanou filosofii“: ...a filosofovy

V posledním čísle *RC Monitor* upozornila M. Freiová mj. na článek prof. Sousedíka, který upozornil na „pokles aktivity v oblasti katolicky orientované filosofie“. U nás je kvalitních filosofů jako šafaránu — vedle Stanislava Sousedíka jmenujme třeba Romana Cardala či Jiřího Fuchse. Právě poslední jmenovaný — autor vynikajícího šestidílného kompendia klasické filosofie a šéfredaktor skvělé kritické revue *Distance* — v poslední době ztratil zaměstnání. Nabízí se nyní prostor pro ředitele škol či organizátory společenského a kulturního života, kteří mohou pro své studenty či posluchače získat pedagoga či přednášejícího světové úrovně. Zároveň by tak podpořili i autora, jehož dílo vydává — a věřím, že ještě vydá — bohaté plody. Tato informace byla zveřejněna ve zmíněné revue *Distance* (3/2004), kterou sleduji, a snad přijde mým spolučtenářům vhod také kontakt. Na Jiřího Fuchse je možné se obrátit na telefonu 251 621 168.

adresa čtenáře v redakci

Víra a kultura

Je velice přínosné, že *RC Monitor* věnuje poměrně velký prostor kultuře. V posledním čísle autor rubriky pan Karel Gamba krásně poukázal na těsný vztah víry a kultury, téma, které je velice drahé současnému papeži. V českém katolickém prostředí se bohužel často objevuje spíše tendence podbízet se společnosti, než jí ukazovat skutečné hodnoty. Tato tendence mívá i formu „násilné christianizace“ umělců i „umělců“, která se projevuje tím, že nadšeně přijímáme „za svého“, kdo se sebemeně vyjádří příznivě o duchovních hodnotách či některém církevním představiteli bez ohledu na hodnotu jeho díla či vnější bezúhonnost jeho života.

Mně osobně nejvíce zaujala citovaná báseň Jana Twardovského. Mám velice ráda tuto osobnost světové poezie a je mi blízké jeho myšlení. Je to misionář a básník hluboké osobní pokory, který usiluje o to, aby rostla láska k Církvi, což je v současných okamžicích (kdy se

dějiny napadání Církve takřka důsledně periodicky opakují se stejnými a mnohdy již empiricky vyvrácenými argumenty — viz kauza Pius XII.) doslova heroické.

Jana Cagašová, Přestavky

Jako za války

Nedávno u nás vzbudil rozruch i obavy nový zákon umožňující odvádět do války i ženy. Myslím si, že obavy jsou zde téměř zbytečné, protože něco takového nám bezprostředně nehrozí.

Chci ale upozornit na jednu souvislost, protože se *RC Monitor* často zabývá právě otázkou úlohy žen ve společnosti a rodiny. Odchod žen přímo do boje nehrozí a vlastně to příliš nehrozilo ani v době komunismu. A přece je tu něco, co není hrozbou, ale dlouhodobou realitou — bohužel. A to je „nasazení žen v pracovním procesu“. Jistě není náhodou, že poprvé to bylo prosazováno v režimech, které chtěly pomocí válek expandovat. Při válce přece nestačí vojáci na bojištích, je třeba mít také silné zázemí, které by mělo pokud možno fungovat podobně jako v době míru. Proto musí chybějící muže někdo nahradit.

Totalitní režimy se tímto způsobem na válku i připravovaly. Kdo zná poměry v Rusku, ví, že tam — zjednodušeně řečeno — ženy pracují a muži hlídají, nosí uniformy. To je vlastně k dokonalosti dovedený militarismus, nejvyšší stupeň „přípravenosti“. Kdyby vypukla válka, nic podstatného se nemusí v zázemí měnit. Ženy by šly do práce (a děti do školek a jeslí) jako jindy...

Myslím, že je to aktuální. Válka sice přímo nehrozí, zato tlak na zaměstnávání žen, a to i matek od rodin, nepolevil. Proto by asi bylo dobré uvědomit si, že tato praxe je charakteristická pro válečný stav a zrodila se ve válečnickém prostředí.

Josef Románek, Praha

Bude se znovu znárodňovat?

Komunisté a někteří sociální demokraté znovu ožívají kauzu provozní budovy Národního divadla. Navrhují tuto

budovu, která byla vydána Řádu sv. Voršily jako náhrada za zcizený majetek, vyvlastnit dnešnímu majiteli, jímž je soukromá firma Themos. Komunisté by dokonce rádi vyvlastnili i přilehlé pozemky, které patří voršilkám. V pozadí vyvlastňovacích snah je stále doutnající touha pod odvětví za restituce obecně a za (velmi) částečnou nápravu křivd na církvích zvláště.

Připomeňme si, že při vydání budovy v roce 1990 nešlo o náhradu za jedinou budovu v Divadelní ulici, ale především za tzv. Chourový domy a rozsáhlou klášterní zahradu. Chourový domy byly činžovní domy na jednom z nejlukrativnějších míst Národní třídy. Z jejich výnosu voršilky financovaly své veřejné přístupné školství. Ještě v 50. letech minulého století, když komunistická policie násilně odvážela sestry do pracovních táborů, byly tyto domy plně funkční. Když se vrátily sestry z internace, na jejich místě stála obludná stavba reálného socialismu, aniž by byla řádu poskytnuta sebemenší náhrada. Podobně tomu bylo i s klášterní zahradou, která se původně rozprostírala i pod historickou budovou ND. Jen pro osvětlení paměti: byly to právě české vlastenky voršilky, které v předminulém století potřebný pozemek pro stavbu Zlaté kapličky rády poskytl.

Vyvolávání nálad proti Řádu sv. Voršily proto nebylo a není na místě. Řád vydanou provozní budovu, ještě dříve než ji odprodal, velkoryse nabídl jako dar Národnímu divadlu. Nabídku zmařil postoj vedení ND, které darovaný odmítlo s tím, že jim nabízený dar už „patří“. Řešení této situace, v níž hrála roli i uražená ješitnost tehdejších funkcionářů ND, vydáním vyvlastňovacího zákona, odmítla Poslanecká sněmovna již v roce 1995. Je příznačné, že se postkomunistická levice o stejné vyvlastnění — mimochodem první v polistopadové době — pokouší i o deset let později. Vyvlastnění by totiž bylo prolomením principu nedotknutelnosti soukromého vlastnictví, stát by mohl znovu zasahovat do vlastnických práv. A právě proto levice zkouší takové řešení prosadit.

Stát ovšem může do případu vstoupit, ale nikoli protiprávním znárodněním, nýbrž finanční částkou umožňující odkoupení objektu Národním divadlem. To je samozřejmě cesta, která byla otevřená od počátku. Když byla Řádu sv. Voršily vyplacena finanční náhrada za zcizený majetek ihned, nemuselo k celé anabázi vůbec dojít.

Jiří Karas, Třebíč

KULTURA

Šťastná léta básníka bolesti a naděje

„Vstoupil do mého života tak tiše, jak z něho po více než třiceti letech odešel.“

Touto větou začíná Bedřich Fučík svou vzpomínku na básníka Jana Zahradníčka ve své knize „Čtrnáctero zastavení“. 17. ledna uplynulo již 100 let ode dne, kdy se jeden z našich největších spirituálně zaměřených básníků 20. století narodil.

Nad kolébkou

Než zavře oči, matka nesmírná, ó větší než noc hvězdná s agrafou Orionu na rameni, v zorničkách utkvívá a nebezpečí není, kam dohlédneš.

Ať spí, ať s větrem letí dnové vysocí. Z křehoučkých údů strašný lidský plamen, vyšlehně jednou, staň se, staň se, amen, je potřeba tvé pomoci

(z básně *Nad kolébkou*, sbírka *Žiznivě léto*, 1935)

O Janu Zahradníčkovi toho bylo napsáno již hodně a tento článek si neklaďte za úkol přinést nějaké nové objevy, ani žádné hluboké literární rozbor.

Těchto pár následujících řádků by chtělo být vzpomínkou na přerod jednoho neobyčejného života, plně provázaného s křesťanským poselstvím Velikonoc. A protože většinou vzpomínají lidé, kteří dotyčného znali, pozval jsem si na pomoc jednoho z blízkých Zahradníčkových přátel, Bedřicha Fučíka.

Pro začátek několik údajů

Jan Zahradníček se narodil 17. ledna roku 1905 v malé vesnici Mastník poblíž Třebíče. V letech 1919–1926 studoval na klasickém gymnáziu v Třebíči, v letech 1926–1930 na filozofické fakultě Karlovy univerzity (žák F. X. Šaldy a Václava Tilleho). Studia nedokončil, v letech 1930–1931 vykonal nižší a vyšší knihovnickou zkoušku a poté se věnoval literatuře.

Žil nejprve v Praze a na Slapech (u Emanuela Frynty), roku 1936 se usídlil v Uhřínově u Velkého Meziříčí u svého švagra, kněze a básníka Jana Dokulila.

V roce 1945 se oženil a přestěhoval do Brna. V letech 1940–1948 redigoval revui Akord a v letech 1945–1949 byl redaktorem nakladatelství Brněnské

tiskárny.

V červnu 1951 byl zatčen a v červenci 1952 ve vykonstruovaném procesu s uměle sestavenou „protistátní skupinou“ v Brně odsouzen ke třinácti letům vězení za údajnou velezradu.

Trest si odpykával v Praze, Brně, ve věznicích na Mírově a Leopoldově. V roce 1956, kdy se jednalo o jeho propuštění, mu po otravě houbami zemřely dvě dcery.

Propuštěn byl až po amnestii v květnu 1960, vrátil se do Uhřínova (kam byla rodina po jeho odsouzení nuceně vystěhována) a zde téhož roku zemřel. Posmrtně byl rehabilitován.

Jaký byl Jan Zahradníček?

Tolik tedy řeč strohých dat, ale jak se jevil Zahradníček svým přátelům, svým blízkým?

O tom můžeme usuzovat ze slov Bedřicha Fučíka, který první dojem ze setkání popisuje takto:

Při prvním náhodném setkání jsem pocítil první dotek jeho ostrého ironického kordu, když zepsul mou báseň uveřejněnou v Tvaru... O kousek dál Fučík pokračuje: Takto se jevil navenek. Plachý a skromný na jedné straně, ironicky kousavý a ohnivě útočný, zvláště když byl dotčen osobně nebo nějakou zřejmou křivostí. A v těchto dvou polohách se odehrával jeho styk s lidmi i přáteli, kterých měl v Praze zpočátku málo, protože jeho venkovanské stoudnosti, málomluvnosti a vyběračnosti se nedařilo navázat důvěrnější vztah. A ještě o něco dál můžeme zjistit, že: ...on, venkovan, pro svoji povahu a zkušenosti napořád přijímaný družně a přátelsky, když sám, přes všechny sklon k sarkastickým šlehům, se choval dobromyslně, plný dobré lidské vůle.

Takový byl Jan Zahradníček nejen v době pražských a potažmo slapských let, ale i na sklonku svého života. Pravda, díky zkušenosti vězení se stal více uzavřenějším, ovšem nikoli poustevníkem. Jakoby bolest přetvářela jeho srdce a zaoblovala hrany, které si každý z nás tvoří díky své pýše.

Léta slapská, léta přerodu

Počáteční doba v Praze byla pro Zahradníčka krušná a v rozverném v bohémovi by asi těžko někdo hledal usebrání, které tolik čiší z jeho poz-

dější tvorby.

Ale všechno se stále vyvíjí a po jeho odstěhování z Prahy na Slapy, do chalupy Emanuela Frynty, jako by se začalo blýskat na léta budoucí. Tady u něj dochází k přesměrování z povrchu dovnitř, do nitra. On sám nazývá tato léta jako nejšťastnější ve svém životě.

Fučík o tom píše: *Pokoj duše, který si Zahradníček dobýval v ústraní Slap, nebyl nijakou askézí. Naopak, byl plný jasu a ticha, velevítaného po bouřliváckých letech v kavárnách s pražskými přáteli, kterých se nezřekl. Jen jejich způsobem života porvhl bez jakéhokoliv mravního rozhořčování, život, jaký vedli byl jejich věcí a odpovědností. A ve Slapech nebývalo neveselo, zvláště když přijížděli Vyskočil, Čep, Hrubín, Závada, Kadlec a jiní.*

Co pro něj doba na Slapech znamenala můžeme vypořadovat i v nedávno zveřejněné korespondenci s Janem Čepem (vydala Aula 1995 I. díl a 2002 II. díl).

Ovšem největším svědectvím nemůže být nic jiného, než sbírka, která v letech přerodu vznikla. V ní popisuje básník všechno sám, svým vlastním jazykem, který nemá hranice, protože mluví ze srdce k srdci. Tou sbírkou je *Pozdravení slunci*.

Tolik tedy pár vět k období, které bylo jedním ze silných fundamentů budoucího básníka Jana Zahradníčka.

Karel Gamba

DOPORUČUJEME

KALENDÁŘ AKCÍ

Brno: Oslava dne zasvěceného života

V sobotu 29. ledna 2005 proběhne v katedrále sv. Petra a Pavla *oslava dne zasvěceného života*. V 9.30 se koná přednáška Prof. PhDr. Petra Piňhy na téma *Svědectví řeholního života v dnešní době*. Po ní bude následovat slavnostní bohoslužba, při které přítomní obnoví svou připravenost ke službě Bohu a ke službě druhým.

Olomouc: Přednáška o Starém zákonu

Ve čtvrtek 3. února 2005 se od 19.30 hodin v přednáškovém sále dominikánského kláštera koná přednáška P. Pavla Mayera OP z cyklu *Úvod do knih Starého zákona*.

Třebíč: Ples Katolického gymnázia

Ples Katolického gymnázia se koná v sobotu 5. února 2005, začátek ve 20 hodin ve velkém a malém sále Fóra na Masarykově náměstí. Vstupenky s místenkou za 150 Kč je možno zakoupit v prodejně Agnes na Jejkově. Bližší informace na tel. č. 568 840 547.

Praha: Sudetoněmecký komplex v české mysli

Přednáška MUDr. Petra Příhody, psychiatra a pedagoga II. LF UK, a P. Vojtěcha Soudského OP k tématu *Sudetoněmecký komplex v české mysli* se bude konat na půdě Dívčí katolické školy, Platněřská 4, v pondělí 7. února 2005 od 17 hodin. Účast je potřeba potvrdit do úterý 1. února 2005 na tel. č. 257 535 504.

Olomouc: Přednáška o církevním právu

Ve čtvrtek 10. února 2005 se od 19.30 hodin v přednáškovém sále dominikánského kláštera koná přednáška P. Damiána Němce OP z cyklu *Vybrané kapitoly z církevního práva*.

Praha: Duchovní obnova o Eucharistii

V sobotu 12. února 2005 se pod vedením P. Jaroslava Brože, Th.D. koná *duchovní obnova* na téma *Přišli jsme se mu poklonit*. Sestry Apoštolátu sv. Františka (Dům sester Apoštolátu sv. Františka, Proboštská 3, Praha 6) zvou mladé lidi

od 16 let. Zájemci se mohou hlásit do neděle 6. února 2005 na tel. č. 224 322 421.

Číhošť: Smírná pobožnost

V sobotu 12. února 2005 se v Číhošti koná *smírná pobožnost* na téma *Zde ve svatostánku je náš Spasitel*. V 8.30 hodin začíná rozjímavou modlitbou Svatého růžence. V 9.15 hodin bude slavena Mše sv., poté bude vystavena Nejsvětější svátost k soukromé adoraci. Od 12.45 hodin se bude konat společná adorace. Smírná pobožnost bude zakončena ve 14.15 hodin. Po celou dobu bude příležitost ke Svátosti smíření. Bližší informace na tel. č. 569 456 918.

Brno: Pouť nemocných a zdravotníků

Pouť nemocných lidí a zdravotníků a jejich přátel proběhne v kapli Fakultní nemocnice U sv. Anny v sobotu 12. února 2005 od 14.30 hodin. Hlavním celebrantem bohoslužby bude P. Miloslav Kabrda SDB. Bohoslužbě bude od 14 hodin předcházet hudební scénka.

Liturgická čtení

30. 1.	Neděle	Sof 2,3; 3,12–13, Žl 146, 1 Kor 1,26–31, Mt 5,1–12a <i>4. neděle v mezidobí</i>			
31. 1.	Pondělí	Žid 11,32–40, Žl 31, Mk 5,1–20 <i>sv. Jan Bosco</i>	3. 2.	Čtvrtek	Žid 12,18–19.21–24, Žl 48, Mk 6,7–13 <i>sv. Blažej</i>
1. 2.	Úterý	Žid 12,1–4, Žl 22, Mk 2,21–43 <i>sv. Jindřich Morse</i>	4. 2.	Pátek	Žid 13,1–8, Žl 27, Mk 6,14–29 <i>sv. Jana z Valois</i>
2. 2.	Středa	Mal 3,1–4, Žl 24, Lk 2,22–40 <i>Uvedení Páně do chrámu</i>	5. 2.	Sobota	Žid 13,15–17.20–21, Žl 23, Mk 6,30–34 <i>sv. Agáta</i>

6. 2.	Neděle	Iz 58,7–10, Žl 112, 1 Kor 2,1–5, Mt 5,13–16 <i>5. neděle v mezidobí</i>			
7. 2.	Pondělí	Gn 1,1–19, Žl 104, Mk 6,53–56 <i>sv. Richard</i>	10. 2.	Čtvrtek	Dt 30,15–20, Žl 1, Lk 9,22–25 <i>sv. Scholastika</i>
8. 2.	Úterý	Gn 1,20–2,4a, Žl 8, Mk 7,1–13 <i>sv. Jeroným Emiliani</i>	11. 2.	Pátek	Iz 58,1–9a, Žl 51, Mt 9,14–15 <i>Panna Maria Lurdská</i>
9. 2.	Středa	Jl 2,12–18, Žl 51, 2 Kor 5,20–6,2, Mt 6,1–6.16–18 <i>Popeleční středa</i>	12. 2.	Sobota	Iz 58,9b–14, Žl 86, Lk 5,27–32 <i>sv. Benedikt Aníánský</i>

RC MONITOR — zpravodajský čtrnáctideník vydávaný o. s. Res Catholica jako projekt pod záštitou České dominikánské provincie. Noviny jsou zaměřeny na osvětu široké veřejnosti v oblasti života a postojů římskokatolické církve jako prevence náboženské nesnášenlivosti a xenofobie. Publikované zprávy jsou zveřejňovány na zpravodajském serveru <http://res.claritatis.cz>. ISSN: 1214-8458. MK ČR E 15474.

Korespondenční adresa redakce: Res Catholica, Husova 8, 110 00 Praha 1, e-mail: redakce@claritatis.cz, číslo účtu: 1683820001/2400.

Šéfredaktorka: Zdeňka Rybová. **Redakční rada:** Vít Cigánek, RNDr. Václav Frei, Mgr. Michaela Freiová, JUDr. Ing. Jiří Karas, P. Mgr. Pavel Mayer OP, Mgr. Radim Ucháč, Kateřina Ucháčová. **Teologický poradce:** P. Mgr. Pavel Mayer OP.

Objednávky: Noviny jsou distribuovány zdarma a lze je v požadovaném počtu kusů objednat na korespondenční adrese redakce. Jejich vydávání je možné jedině díky zasláním darům, které pokrývají náklady na tisk a distribuci. Náklady na jeden výtisk činí přibližně 10 Kč. Dary lze podle § 15 odst. 8 zákona č. 586/1992 Sb. uplatnit při snížení základu daně.